

**Annemie
Struyf
& Johanna
Laurent**

**BLIJF
VAN
MIJN
LIJFJE**

**VERHALEN OVER GENITALE
VERMINKING VAN MEISJES**

LANNOO

één

INHOUD

p. 6	<i>Woord vooraf</i>
p. 9	<i>Afrika is Afrika</i>
p. 19	<i>Er is altijd hoop</i>
p. 27	<i>Tobias en Amina, gelukkig getrouwd</i>
p. 39	<i>Het meisje dat in de regen geboren werd</i>
p. 63	<i>They are going to kill you</i>
p. 83	<i>Ze hebben me iets afgenomen</i>
p. 91	<i>Obstakels op de weg</i>
p. 101	<i>Vriendinnen tegen wil en dank</i>
p. 109	<i>Verklikkers en louche types</i>
p. 125	<i>Het mes en ik</i>
p. 131	<i>Een vogel voor de kat</i>
p. 141	<i>Wie sterft, is een heks</i>
p. 149	<i>Break a leg</i>
p. 165	<i>God geeft en God neemt</i>
p. 171	<i>Geen pottenkijkers</i>
p. 191	<i>Bébé papier</i>
p. 203	<i>The cutting must go on</i>

BIJLAGEN

p. 218	<i>Blijf van mijn lijffe</i>
p. 219	<i>Hope Home</i>
p. 220	<i>GAMS</i>
p. 222	<i>Geografische kaart vrouwelijke genitale verminking</i>

WOORD VOORAF

We moesten dit boek schrijven. We moesten dit thema aankaarten. Wij twee, moeder en dochter. Dochter en moeder. We waren geschokt. We hebben keihard gewerkt, maar het was fijn om het samen te doen. We stuurden onze teksten heen en weer. We waren niet mals voor elkaar, maar we maakten elkaar beter. Zoals vele anderen ons ook beter hebben gemaakt. Onze dank gaat naar hen uit.

Achieng, de Keniaanse vrouw die ons leven zo ingrijpend veranderd heeft
Tobias en Amina, zo dapper samen. Samen strijden zij in Kuria (Kenia)
tegen genitale verminking. Met veel liefde en humor zorgen ze
voor de meisjes die bij hen hun toevlucht zoeken.

Violet, even dapper als Amina

Lilian en George, onze ijverige gidsen in de Kisii-streek
Judy, Lynette, Quinta, Sharon, Bokobora, Matinde, Ruth, Isabel,
Rebecca, Kerubo, Evelyne, Winny, Elisabeth en Helen,
de meisjes uit Kenia

Aissatou, Binta, Kalissa, Fanta, Saran, Binta, Celine, Mariama
en Laouratou, de vrouwen uit België

Monique Van Nieuwerburgh, de ideale tochtgenote en zoveel meer
Assita Kanko, een vrouw naar ons hart

Feza Nahimana, buurvrouw en supporter op de eerste rij
GAMS, in het bijzonder Leen Diels, Veerle Doossche en Fabienne Richard
Hans Barbé, redder in nood, topmonteur en -regisseur
Ann Borgonjon, voor haar droomplek in Italië, de vruchtbare bodem
voor ons boek

Lieve Blancquaert, voor de vriendschap en de prachtige coverfoto

Michel Vanholder, bestuurder van Hope for Kabondo

Kris Demey en Bauke van der Laan, meesters van de vormgeving

Maarten Van Steenberghe, voor zijn geloof en enthousiasme

Katelijne De Man, houvast in drukke tijden
Mieke Deprez, altijd paraat
Lannoo, tout court
Malinee Lebegge, geschenk uit de hemel
Peter Van Craesbeeck, onvermoeibare cameraman
Caroline Pellecom, schat van een geluidsvrouw
Leentje Lybaert, Linda Gaethofs, Jill Duchateau, Oona Mennes
Prof. dr. Karel Van Nieuwenhuyse, voor het begrip in drukke tijden
Nine Vanhaeren, Anna Vanhole, Ruth Veraghtert, Margot D’Hertefelt,
Sien Wynants, Evi Winand, Cara Brems, Tess Elst, Linde Declercq
en Maartje Hendriks, stuk voor stuk gepassioneerde, inspirerende
en humoristische vrouwen. Bedankt voor jullie steun, begrip
en vriendschap.
Last but not least, ons onnavolgbare thuisfront,
onze rotsen in de branding: Luc, Jasper, Josefien, Milan, Hope

*Aan jullie allen onze diepe dank,
Annemie en Johanna*

HOOFDSTUK I

**AFRIKA
IS
AFRIKA**

WOENSDAG 17 OKTOBER 2012

MAIL

---

*Dear Annemie,
Eerst en vooral: veel groeten uit Kabondo en Hope Home.
We maken het allemaal goed.*

Ik mail je omdat ik goed nieuws voor je heb. Dit jaar worden de besnijdenissen uitgevoerd tussen 7 en 20 december.

Ik ben vooral op zoek gegaan in de streek van Kuria en Kisii. Daar heb ik heel wat contacten kunnen leggen. Zo zijn de mensen alvast een beetje voorbereid op je komst, want besnijdenissen filmen? Neen, dat is niet vanzelfsprekend. Zoals je weet, is er een verbod op vrouwelijke genitale verminking. Daarom zijn de mensen bang om te praten, zeker met buitenstaanders.

Maar tegelijk is het zo belangrijk dat je komt. Het is echt hoog tijd dat de wereld te zien krijgt wat er hier gebeurt.

Geloof me, het is tijd om naar hier te komen. Ik zal je verder goed op de hoogte houden. Maar met dit bericht kun je wellicht verder om je reis te plannen. Wees gerust, ik zal je met open armen ontvangen.

*Liefs,
Achieng*

Al een paar jaar proberen enkele Keniaanse vrouwen mij te overtuigen een reportage te maken over vrouwelijke genitale verminking.

Ze proberen contacten voor mij te regelen, toegang te verkrijgen tot een verborgen ritueel. Geen eenvoudige opdracht, want officieel gebeuren er geen besnijdenissen in Kenia. Als je vragen stelt over dit thema, krijg je steevast te horen dat dergelijke praktijken verleden tijd zijn. In sommige delen van het land worden echter nog altijd bijna alle meisjes besneden. Iedereen is op de hoogte, maar niemand spreekt.

Toen ik vier jaar geleden in Kenia was voor de televisiereeks *De zussen van mijn dochter*, werd ik voor het eerst hard met deze realiteit geconfronteerd. Samen met Achieng, de vrouw die ooit het leven van mijn adoptie dochter Hope redde, kwam ik terecht in een dorp waar alle meisjes en vrouwen besneden waren. Allemaal knokten ze zich met veel pijn en moeite door het leven. Een voor een begonnen ze hun verhaal te vertellen. En hoe meer meisjes we spraken, hoe meer erbij kwamen. In de Kisii-streek bleken zowat alle meisjes en vrouwen besneden te zijn. In die periode kwamen we ook in Kuria terecht, de zuidelijkste provincie van Kenia, tegen de grens met Tanzania. Daar hoorden we tot onze ontzetting dat er elk jaar duizenden, tienduizenden meisjes besneden worden. Meisjes, of beter gezegd kinderen tussen zes en twaalf jaar oud. Deze besnijdenissen gebeuren op afgelegen plekken, ver weg van de bewoonde wereld. Daar worden gedurende twee weken, telkens in december, elke dag grote groepen kinderen voor het leven verminkt. Officieel weet niemand iets over deze strafbare praktijken. Maar in de realiteit geldt het credo: *the cutting must go on*.

Terug thuis werd ik meteen weer opgeslorpt door de dagelijkse drukte. Maar de verhalen over de besnijdenissen kon ik niet vergeten. Hoe is dat toch mogelijk? Hoe kan het dat er jaarlijks honderdduizenden Afrikaanse meisjes, kinderen nog, besneden worden zonder dat er

wereldwijd een haan naar kraait? En wat is dat precies, zo'n vrouwen-besnijdenis? Maar vooral: waarom? In godsnaam, waarom? Het is toen dat ik besloot om op de wanhoopskreet van mijn Keniaanse vriendinnen in te gaan en een antwoord te zoeken op die vele vragen. Dus gingen Achieng en Amina in Kenia aan de slag. Contacten leggen met hun eigen stam of de stammen uit de buurt. Want niet elke stam kent vrouwelijke genitale verminking. De stam van Achieng bijvoorbeeld, de Luo, doet het niet. Bovendien is iedereen doodsbang om publiekelijk over genitale verminking te spreken. Uit angst voor de overheid. De wet zegt immers dat iedereen die op de hoogte is van dergelijke praktijken zelf strafbaar is. Wie dus weet dat iemand genitaal verminkt is of zal worden, of op de hoogte is van de plek of het tijdstip, is medeplichtig en dus strafbaar. Op die manier houdt iedereen zijn mond.

Na mijn beslissing om naar Kenia te gaan heeft het nog twee jaar geduurd om betrouwbare contactpersonen te vinden die ons tot bij de besnijdenissen zouden kunnen brengen. Nu is het eindelijk zover. In december zal ik vertrekken.

VRIJDAG 7 DECEMBER 2012

SMS

ANNEMIE:

*We gaan nu opstijgen, Johanna. Het komt allemaal goed.
Met Kerstmis zijn we weer allemaal samen. Dikke kus, mama.*

JOHANNA:

*Doe dat goed daar. De groetjes aan Achieng en wees voorzichtig.
Kus en ik zie je graag. X*

Nog gauw enkele berichtjes naar het thuisfront, en dan wegwezen. Het went nooit. De kinderen zijn het intussen wel gewend. Soms zijn ze zelfs opgelucht dat ik er even niet ben. Toch is het deze keer anders. Ze zitten volop in de examenperiode en het zint hen niet dat ik er alweer niet ben. Toch begrijpen ze het. Zoals elke keer.

ZATERDAG 8 DECEMBER 2012

SMS

ANNEMIE:

*Veilig in Kabondo aangekomen. Ik hoor zo weinig van jullie.
Is alles goed, schatje?*

JOHANNA:

*Alles goed hier. Druk bezig, vandaar dat ik zo weinig stuur.
Blij dat alles daar goed en veilig is. Want er is gisteren een bom
ontploft bij een moskee in Nairobi... x*

Vanuit Nairobi ben ik meteen naar Kisumu gevlogen. Ik heb dus weinig gemerkt van het geweld. Achteraf bleek het om een granaataanslag te gaan die vijf mensen het leven kostte. Sinds het Keniaanse leger een jaar geleden Somalië binnenviel, is de terreurdreiging gevoelig gestegen. De aanslag van vandaag is al de derde dodelijke explosie in drie maanden tijd. Ik maak me zorgen om wat er in Kenia gebeurt, en ik vrees dat het er de volgende dagen niet op zal beteren.

Gelukkig is Achieng er om mij helemaal op te beuren. Na een vlucht met veel vertraging en een stevige portie autopech kan ik wel een opkikker gebruiken. Ze vertelt honderduit over de baby's in Hope Home, ons weeshuisje dat ze intussen al zeven jaar runt. Het doet

Achieng, de vrouw die ooit het leven van Hope redde

deugd om al dat goede nieuws te horen. Want hoe je het ook draait of keert, echt gezellig zullen de volgende dagen niet worden.

‘Denk je dat het ons zal lukken om tot bij de besnijdenissen te raken?’ vraag ik Achieng na het avondeten.

‘Het wordt moeilijk,’ zucht ze, ‘vooral in Kuria zijn ze absoluut niet gesteld op buitenstaanders tijdens de ceremonies.’

‘Wij dus ook niet?’

‘We zullen goed met Amina moeten overleggen. Ik ben goed met haar bevriend, en ze komt zelf uit Kuria. Samen met haar man Tobias vangt ze meisjes op die niet besneden willen worden. Als de besnijdenisceremonies beginnen, lopen sommige meisjes weg van huis.’

Amina en Tobias bekommeren zich om hen.'

'Je spreekt vaak over massabesnijdenissen. Gaat het dan over tien meisjes? Vijftig? Honderd?'

'Volgens Amina gaat het op elke besnijdenisplek – en in Kuria zijn er ontzettend veel besnijdenisplekken – om twee- tot driehonderd meisjes per dag.'

'Per dag?'

'Ja, op verschillende locaties. Dus per dag zijn het er zeker duizenden.'

'Maar hoe kan dat nu? Hoe is het mogelijk om dagelijks zo veel meisjes te besnijden, terwijl die praktijk verboden is? Iedereen is op de hoogte. Want zulke massabijeenkomsten kun je toch onmogelijk verborgen houden?'

'Precies daarom is het voor de overheid zo moeilijk om op te treden. Ze kunnen toch moeilijk duizend mensen in één keer arresteren? Bovendien gebeuren de ceremonies op verschillende locaties tegelijkertijd. In de Kisii-regio gebeuren de besnijdenissen in particuliere woningen. Daar is het veel eenvoudiger om mensen te arresteren.'

'Als zoiets in België of Europa op zo'n massale schaal zou gebeuren, zouden alle journalisten er meteen naartoe rennen. Iedereen zou het weten.'

'Klopt. Maar zoals ik al zei, in Kuria houden ze vreemdelingen op afstand.'

'En jij, Achieng? Jij, als Keniaanse? Zou jij naar zo'n besnijdenisceremonie kunnen gaan?'

'Misschien. Alleen maar als ik mij vermom.'

'Vermom? Als een vrouw uit Kuria?'

'Je moet weten dat ze daar een totaal andere taal spreken. Ik versta amper iets van wat ze daar zeggen. Ik zou dus onder geen beding mogen praten.'

'Zijn er nog veel andere stammen die aan vrouwelijke genitale verminking doen? De Masai?'

‘Jazeker. Ik denk dat de Masaï het ook publiekelijk doen.’

‘Volgens mij denkt de rest van de wereld dat het in Kenia niet meer gebeurt.’

‘Klopt. Maar sinds het verbod op deze praktijk is er niet zo veel veranderd. Het enige wat écht veranderd is, is dat ze het nu meer in het geniep doen.’

‘En dan is Kenia nog een van de meest ontwikkelde Afrikaanse landen.’

‘Je kunt je dus wel voorstellen wat er in Tanzania, Ethiopië en Somalië gebeurt...’

‘Ook in Tanzania?’

‘Ja. In ontzettend veel Afrikaanse landen.’

‘Ook in West-Afrika?’

‘Daar zeker. In Mali, Guinee en Burkina Faso worden bijna alle vrouwen besneden. Ach, Afrika is Afrika.’

HOOFDSTUK 2

ER IS
ALTIJD
HOOP

ZONDAG 22 SEPTEMBER 2012

‘Due bicchieri di vino bianco, per favore.’

Glas wijn in de hand, zon op het gezicht, gsm’s diep in onze handtassen. Samen zitten we op een gezellig terrasje in Piegaro. Mama en ik. Zwijgend genieten we van het indrukwekkende Italiaanse landschap voor ons.

‘Zijn we niet te lui?’ vraagt ze plots. ‘Dit is al de tweede dag op rij dat we niks doen.’

Ik lach. Het hele jaar door zijn we druk bezig. We hollen van hot naar her, elkaar en onszelf voorbij. Tijd is luxe, luiere nog meer.

‘Ach, mama,’ zeg ik, ‘een beetje lezen, een beetje zwemmen. Af en toe wat koken. Niet niks, toch?’

‘Je snapt wel wat ik bedoel, Johanna.’

Ze voelt zich schuldig. Dat weet ik best.

Thuis wacht de rest van ons gezin. Op haar bureau ligt een stapel werk. Iedere dag dat ze hier is, stapelen de mails en berichten zich verder op.

‘Geniet er nu toch eens van,’ zeg ik. ‘Voor we het weten, zitten we weer tot over onze oren in het werk. Onszelf krom te werken om het boek op tijd af te krijgen.’

‘Dus we gaan het echt doen?’

‘We doen het gewoon.’

De kogel is door de kerk. Wij, moeder en dochter, gaan samen een boek maken. Over genitale verminking van meisjes. Zij in Afrika, ik in België. ‘Dat gaat een gezellig boek worden,’ lachte ik haar idee eerst nog weg. Maar ik wist het zelf ook, de verhalen van deze meisjes móeten verteld worden. Jaarlijks lopen er wereldwijd drie miljoen meisjes het risico om besneden te worden. 180.000 daarvan wonen in Europa. Het klinkt irreëel. In Europa. Dat is hier, bij ons. Wie weet hoeveel ik er in Brussel of Antwerpen al voorbijgelopen ben.

Ik wist het niet. Ik wist echt niet dat vrouwelijke genitale verminking ook in België aan de orde is. Tot enkele maanden geleden was het een ver-van-mijn-bedshow, een probleem dat alleen in ontwikkelingslanden voorkwam. Had ik het even mis. Ik was geschokt en verontwaardigd toen ik hoorde dat ook hier, in ons land, honderden meisjes het risico lopen om besneden te worden. Of simpelweg al besneden zijn.

Wie zijn die meisjes? Wat is er met hen gebeurd? Waarom weet ik daar niets over? De vragen bleven maar komen en ik kon geen enkel antwoord bedenken. Er zat maar één ding op: het aan die meisjes zelf vragen.

DINSDAG | OKTOBER 2013

Vandaag heb ik in Brussel met Leen afgesproken. Zij werkt voor GAMS, een Belgische organisatie die strijdt tegen vrouwelijke genitale verminking. Ik hoop dat zij me meer kan vertellen over de situatie in België. Want het blijft moeilijk te geloven dat ook bij ons jonge meisjes, of beter kinderen, het risico lopen om besneden te worden.

‘Je zou het niet meteen vermoeden, maar toch is het zo’, zegt Leen. ‘Jaarlijks krijgen we tientallen meldingen over meisjes die gevaar lopen. Ze lopen het risico om hier of tijdens hun vakantie in Afrika besneden te worden.’

‘Van wie komen die meldingen?’

‘Soms zijn het bezorgde familieleden, maar meestal gaat het om eerstelijnsverkeerswerkers: vroedvrouwen, centra voor leerlingenbegeleiding, Kind en Gezin. Zo heb ik bijvoorbeeld net een melding van een maatschappelijk werker binnengekregen. Zij had een vrouw opgevangen die haar man verlaten had omdat hij hun dochttertje wilde laten besnijden.’

‘En wat met de vrouwen die al besneden zijn?’

‘Die kunnen ook bij ons terecht, en dat zijn er heel wat. Veel vrouwen,

vaak uit Guinee, dienen een asielaanvraag in, precies vanwege het probleem van genitale verminking. Vaak hebben ze een dochtertje dat het risico loopt om in hun thuisland besneden te worden. We proberen die vrouwen op alle mogelijke manieren te ondersteunen. Zo houden we binnenkort een infosessie voor alle vrouwen die zich onlangs bij ons hebben aangemeld, om hen te vertellen wat ze van ons mogen verwachten.'

'Zou ik ook mogen komen?'

'Natuurlijk', glimlacht Leen. 'Nog vragen?'

'Wel ja,' zeg ik, een beetje beschaamd omdat ik het nog moet vragen, 'wat gebeurt er precies tijdens zo'n besnijdenis?'

De Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) definieert vrouwelijke genitale verminking als elke ingreep die leidt tot een gedeeltelijke of volledige verwijdering van de externe geslachtsorganen van de vrouw of elke andere verwonding van de vrouwelijke geslachtsorganen, toegebracht om niet-medische redenen.

Vrouwelijke genitale verminking wordt ingedeeld in vier types.

TYPE 1 of *clitoridectomy*

is de volledige verwijdering van de clitoris en/of de voorhuid van de clitoris.

TYPE 2 of *excisie*

is de gedeeltelijke of volledige verwijdering van de clitoris en de kleine schaamlippen, met of zonder verwijdering van de grote schaamlippen.

TYPE 3 of *infibulatie*

is de vernauwing van de vaginale opening met het verwijderen en dichtnaaien van de kleine en/of grote schaamlippen, met of zonder verwijdering van de clitoris.